

درون حواشی ان مصر بزرگ مقابر بسیاری از سلاطین مشین است اما مشهورتر مقبره
 حضرت نصیر الدین محمد ہمایوں بادشاہ است کہ در کیلو گہری کیتباد بر ساحل دریائے جمنہ
 واقع شدہ و مقابر امر او وزرا و علما و فضلا کہ ہر یک در زمان خویش شہرت کمال داشتند
 با حدائق دریا ض آفندہ است کہ در شمار میاید و شہریت جداگانہ از خواستگان فرزندگان
 و ہچنان مزارات منظر برکات بسیاری اولیا است کہ شمار ان بجز در کتبہ از انجملہ دوسہ
 کردہی مصر خواستگاہ خواجہ قطب الدین محمد بختیار کاکلی بن خواجہ کمال الدین احمد موسی است
 گویند کہ زاد بوم ایشان فرغانہ است و خورد سالی جذبہ الہی بخود کشیدہ و حضرت خضرا
 گذر افتاد و مرآت ضمیر انجلی یافت و در ہزودہ سالگی در عالم خواب از خواجہ معین الدین چشتی
 رتبہ خلافت یافتہ مسافرت اختیار کردہ در بغداد رسیدہ از بسیار اولیائے اندیار
 فیض اندوخت و بلقان وارد شدہ شیخ بہاء الدین ذکریا را دریافت و در زمان فرمان
 روائے سلطان شمس الدین التمش بآرزوئے دیدار حضرت خواجہ معین الدین چشتی مرشد
 خود بدہلی آمد و آن مرشد حقیقی بالہام ربانی از اجیر بقصد ملاقات ایشان در دہلی رسیدہ
 و ہر دو بار یافتہ در گاہ الہی از مواصلت یکدیگر مسرور شدند و چند گاہ با ہم صحبت افتاد پس
 از روزے چند خواجہ معین الدین با جمیر شافستند و ایشان در دہلی اقامت در زیدہ فراوان
 فیض بعالمیان رسانیدند بعد مدت صبحی چہار دہم ربیع الاول ۶۲۳ ھجری جہان گذران را
 پدر و نمودند و دیگر در ان نزدیکی مزار منظر انوار شیخ نظام الدین ادیب اعرف محمد پور احمد
 دانیال است ایشان در خطہ غزنین ۶۲۳ ھجری سعادت ولادت یافتند و چون
 بحد قیصر رسیدند از اتفاقات در بداؤن رسیدہ علوم رسمی اندوخت چون در میان
 مباحثہ غالب بود بنظام محفل شکن مشہور گردید و در نسبت سالگی بقصبہ اجودہن رسیدہ
 از شیخ فرید الدین گنجشکر ارادت گرفت و کلید گنجینہ معنوی بدست آوردہ برائے رہنمائی
 مردم رخصت دہلی یافت و بسیاری از طالبان فیض اندوختہ بوالا پائی رسیدند چنانچہ
 شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلوی و امیر خسرو در دہلی و شیخ علاؤ الحق اخی سراج در
 بنگالہ و شیخ وجیہ الدین یوسف در چندیرے و شیخ یعقوب و شیخ کمال در مالوہ
 و مولانا غیاث الدین در دہار و مولانا مغیث در اوچین و شیخ حسام الدین در گجرات

و شیخ برهان الدین غریب و خواجه حسن در دکن و در بسیاری محال دیگر از خلفائے
 ایشان مشہور بودند تا حال اولاد و خلفائے ہر یک در ان ممالک برہمائے خلق کامران
 ہستند القصد حضرت ایشان چاشتگاہ چہار شنبہ ہر وہم ربیع الثانی ۲۵۰ھ ہجری
 از نیجان فانی بعالم جاودانی رحلت نمودند و در ہندوستان بر تہ ولایت از حبیج اولیائے
 شہرت تمام دارند و سلسلہ علیہ این باریافتگان در گاہ ایزوی بجناب پیر پیران حضرت
 میران محی الدین عبدالقادر گیلانی میرسد میگویند کہ ایشان از سادات حسینی ہستند و
 پچہار واسطہ بحضرت شیخ شبلی میرسند نزدیک بغداد ویہی است جیل نام مسکن آنحضرت
 از پنجہست ایشان را جیلانی و نیز گیلانی پندارند در چہار صد و ہفتاد و یک ہجری سعادت لاد
 یافت در علوم رسمی و حقیقی یگانہ روزگار گردیدہ از شیخ ابوسعید مبارک خرقہ ولایت
 پوشیدہ بزرگی حال و شکر فی مقال و خوارق عادات و بوارق کرامات ایشان جہان
 را فرو گرفت و عالم عالم اہل مقاصد صوری و معنوی از اطراف گیتی رسیدہ رقبہ عقیدت
 در گردن جان انداختہ کامیاب شدند و حضرت ایشان در سنہ پانصد و شصت و
 یک ہجری در نووساگی ازین عالم فانی بجاہاں جاودانی شافتند از رحلت ایشان
 لغایت این سنہ پانصد و پنجاہ سال منقضی میشود کہ تا حال نام فرخندہ فرجام زندہ است
 و ہر طرف از اطراف عالم طوایف انام روز بروز اعتقاد زیادہ دارند با جملہ سی کردہی
 شاہ جہان آباد و قصبہ پانی پت از شہر ہائے متقدمین است در ان شہر مزار شیخ شرف
 ابوعلی قلندر واقع شدہ شیخ پچہل ساگی در وہلی آمدہ بزیارت خواجه قطب الدین محمد نجفی
 سعادت اندوخت و بست سال علوم صوری اموخت چون جذبہ الہی در رسید و اینہ
 باطن رکشن گردید ہگی دانش نامہارا در اب جہنا انداختہ مسافرت اختیار کرد و در
 روم رفتہ شمس الدین تبریزی و مولانا کئے روی کہ مشنوی معنوی از دست و دیگر
 اولیائے آن دیار را دریافتہ بہرہ وافر اندوخت و بعد سیر ممالک مراجعت نمودہ
 پلنے پت عزلت گزید و ہما نجا رحلت بعالم جاودانی فرمود و بسا خارق عادات ایشان
 یادگار و مزار منظر انوار زیادت گاہ اہل روزگار است سہرند از شہر ہائے دیرین
 از اعمال سامانہ سلطان فیروز شاہ در زمان فرمان روا کئے خویش سنہ ہفتصد
 و شصت ہجری آن را از سامانہ جدا ساختہ پر گنہ علیحدہ مقرر ساخت و روز بروز

آبادی و رونق ان زیادہ گشت اگرچہ دران خطہ بسیاری از نزدیکان در گاہ اہی خواہنگاہ اند
اما از اولیائے زمان حال شیخ فرید الدین ثانی و شیخ محمد معصوم کابلی دران شہر اسودہ
اند و این ہر دو اولیائے عظام در زمان حضرت شاہچہان بادشاہ بہدایت خلایق کامروا
بودند و طوایف انام ارادت اور وہ پہرہ دینی می اندوختند اکنون از اولاد ایشان سجادہ
نشین ہستند در ساومورہ خواہنگاہ شاہ قمیص است کہ در زمان خویش رتبہ ولایت داشت
و در سنہ ۱۰۰۰ ہجری کہ زیارت گاہ خلایق است در ہاشمی کہ معمورہ پاستانی است
مرزا شیخ جمال الدین خلیفہ شیخ فرید الدین گنجشکر القصہ درین صوبہ مزارات اولیائے کرام
انقدر است کہ بشمار دنیا بد بہین قدر پسند کرد چون از نگارکش اکنہ شریفہ اولیائے سلیمان
و اپرداخت اکنون اندکی از اماکن سہو کہ درین صوبہ واقع است گذارش میناید در بست
کہ وہی سہرند نزد دامن کوہ کہات بہوازہ معبد بست مشہور بہ بھیما دیوی از قدیم پرستش
گاہ اہل ہند است در سنہ چہارم عالم گیری فدایخان کوہ کہ از امرائے بزرگ بود ان را
وطن خود قرار دادہ بہ بجز نام بناوہ بموجب حکم والاراجہ انجا کہ آبا عجد ریاست داشت
اخراج نمودہ باغی مطبوع مشتمل بر پنج درجہ پست و بلند طرح انراخت و عمارت دل کشا
دشمن ہائے فرحت افزا احداث نمودہ نہرانی کہ از دامن کوہ بر جوشد دران باغ اور وہ
از میان فوارہ گذرانیدہ نموداری عجیب و جلوہ گاہی غریب است فراوانی دلطافت
گل سرخ انجا کہ عبارت از گلاب باشد مشہور نگارندہ این نسخہ در ایام بہار متفرج ان
باغ رفتہ بود دران روز چہل من گل گلاب بوزن عالم گیری در گلاب خانہ اور وہ بود و در
بروز در افزایش بود و سی کردہی سہرند جنوب رویہ ہتافیسر شہر سیت از متقدمین و در
نزدیکی ان کولابیت بس عظیم کور کہیت نام در کتب ہند ان راناف زمین گویند و مینویسند
و آغاز افزیش جہانیان در ان مکان میدانند و ان را از اکنہ شریفہ دانستہ تغش دران
کول از مشوبات عظیم می پندارند اگرچہ دایما غسل ان ثواب است اما در روز کسوف و خسوف
عالم عالم طوایف انام از خاص و عام و از صغیر و کبیر مذکور و مونت از اکناف گیتی و اطراف
مالک مسافتہائے بعید قطع نمودہ از دحام میکنند و انواع نفوذ و اجناس علانیہ
و مخفیہ خیرات می دہند ہر چند مسک و بخیل یا تہی دست و مغلس بودہ باشند دران روز
بران مکان زیادہ از قدر و توان سخاوت می ورزند و سوا سہ کولاب مذکور تالی تدریما

دابگیر با و حوض با و چاه با عواشی شهر و اکثر اماکن دریائے سرستی کہ نزدیک ان شهر میگذرد
 و نام ہر مکان کہ ہر یک بنام عابدان متقدمین منسوبست در کتب قدیم مسطور باشد ازہ
 چہل و ہشت کردہ بزرگ می شمارند از نجیب پاندوان و کوردان کہ مقتداست اہل ہند بود
 درین سرزمین کارزار کردہ شربت شہادت چشیدند چہل کردہ دار الخلافہ شمال رو بہ سہیل
 شہر متقدمین است و در وہر ہند مکانی است پرستشگاہ پستانی گویند کہ شخصی آخرین منظر
 انوار الہی از و پدید خواہد آمد و پیوست ان نانک متناجاے است کہ مریدان و معتقدان
 بابا نانک ہجوم نمودہ نیایش بجا آورند و در ان طرف شمالی کوہ است کہ ان را کمالیون گویند
 کتان طلا و نقرہ و مس و سرب و اہن و زرنج و زنگار در دست و اہوی مشکین و گاو قطاس
 و کرم پیلیہ و بازو شاہین و اسپ گوت و حل سفید فراوان و زمینداران انجا بسبب صعوبت کوہ
 و محکم مسکن از فرمانروایان ہند انخرات دارند درین صوبہ بزرگ و دریاست نخستین جمن
 سرچشمہ ان ظاہر نیست لقبول سیاحین مالک بعد بر آمدن از چین قطع کوہ ہمار و شوار نمودہ
 در ولایت بشہر میرسد گویند کہ درین ولایت طلا بسیار می شود اکثر سنگ نیرہ تاثیرات
 پارس دارد کہ از مساس ان مس و اہن و دیگر فلزات طلا میگردد و چون ان سنگ شناختہ
 نمیشود از نجیب مردم ان دیار بزرگو سفند و گاورا فعل اہن بر پاستہ بر کوہ ہا بچراگاہ میگذارد
 اکثر اوقات نعل چرندگان از مساس ان سنگ طلای شود و حاکم ان ولایت طرف و نقارہ
 و دیگر آلات ہمہ از طلا وارد القصہ این دیار از انجا گذشتہ در ولایت سر مور میرسد
 مرزبان انجا بخواقین ہند و امر او زرا براہ دریائے کشتیہا برت بطریق سونات ارسال
 داشتہ بدین وسیلہ اظہار اطاعت نمودہ خود را و ولایت خود را در امان میدارند بدین
 جہت در عوام الناس ادرا بر فی را جہ میگویند و نزدیک شہر سر مور این دریا از کوہ بر آمدہ بر
 زمین مسطح میرسد و درین مکان حضرت شاہ جہان بادشاہ بر ساحل این بحر زخار دو تختانی عالی
 احداث فرمودند و امرا یان و الاثان و دیگر بندہائے بادشاہی ہر یک در خور حالت و ترتیب
 خویش عمارت نمودہ و مسمورہ دل کشا بر روئے کار آمدہ بخلص پور موسوم گردید و حضرت
 بادشاہ اکثر اوقات بیہ ان مکان فرحت نشان تشریف فرمودہ انبساط وافر حاصل مینمودند
 و از ہمین مکان شاہ نہر کہ نصف دریاست بگفت بر آوردہ بدار الخلافہ

شاه جهان آباد برده اند که نفع بخش مزروعات اکثر پرگنات و طراوت رسان باغات حوالی دارالخلافه و فیض بخش کوچه بازار در وقت پیرائے دولتخانه بادشاهی است و دریائے مذکور بعد بر آمدن از کوه اکثر محال در وقت داده پایان شهر شاه جهان آباد میرسد قلعه ارک متضمن زمینهای دل کشا و عمارات امرایان برکناران واقع است و از آنجا گذشته مسافت پانزده فرسنگ پایان شهر متهدرا و گوکل و بندر ابن میرسد بعد به مستقر الخلافه اکبر آباد می آید درین مصر نیز عمارات بادشاهی و خواص بر ساحل دریاست و از آنجا گذشته از پایان شهر و قلعه اناوه بعد از آن از شهر کالی رودان می شود پس از آن بشهر اکبر پور زاد و بوم راجه پیر بر اکبر شاهی می آید و عمارات راجه مذکور بر نعت و وسعت و متانت برکنار واقع شده و دریائے چنبل نزدیک شهر اکبر پور و دریائے بیوه و دوسان و دیگر دریاها از جانب گوکل و آنه آمده بتفاوت یکدیگر در جهنم و اصل میشوند و از آنجا بحال ملکوسه گذشته پایان قلعه اله آباد باب گنگ اتصال می یابد و درین گنگ از سر چشمه ان بیکس واقف نیست اما امتقاد اهل هند آنکه از بهشت نازل میشود و شرح ان در کتب قدیمه معتبره مندرجست بعد در از بهشت و نزول بر کوه کیلاش و بر آمدن از آنجا در ولایت چین میرسد چنانچه در شاهنامه فردوسی مرقوم است که عمارات سنگین شاهزاده سیاوش بن کیکاوس شاه داماد افراسیاب برکنار گنگ بود بعد بر آمدن از چین در کوهستان بدری نا ته مے آید و مکان بهماچل یعنی محوطه برف که اهل هند گذاختن بدن عنصری در آن جانجات اخروی میدادند چنانچه پانذوان که مقتدائے اهل این دیار بودند ابدان خود را بدانجا گذاخته اند در همین کوه واقعت درین کوهستان سواحل دریا انقدر بلند است که اب بدشواری بنظر درمی آید و عبور بکشتیهائی میشود و اما کن مقررے رهنائے سطر بر اشجار هر دو کنار محکم بسته بطرز قنطره تعبیه میکنند و از بالای آن آمد و شد مردم می شود و ان را بزبان این دیار چنکه گویند و طوائف انام از اطراف مالک که بقصد طواف بدری نا ته میروند و چنین قنطره گاهے ندیده اند از عبوران خوف مندی با شدند و بیمناک میگذزند القصد ان دریا از کوه بدری نا ته بر آمده پایان شهر سری نگر بسکن مرزبان ان ولایت می رسد و از آنجا جاری شده از پایان رگی کیش گذشته در مکان هر دو از کوه بیرون می آید اگر چه بموجب کتب معتبره دریائے گنگ از آغاز تا انجام معبود است

اما ہر دو را از جمیع اکنہ بزرگ تر نوشتہ اند و ہر سال در روز تحویل آفتاب بہ برج
 حمل کہ ان را بیساکھی گویند خلائق از ہر طرف آمدہ از دعام میکنند خصوص در سالی کہ مشتری
 در برج دو میرسد وان را کنبہ نامند و بعد دو از دہ سال می آید عالم عالم طبقات خلائق از
 مسافہتائے بعیدہ رسیدہ ہجوم می نمایند و در ان مکان اغتسال و خیرات اموال و تراشیدن
 موئے سر و لیش از مشوبات و انداختن استخوان مردگان و ون گنگ رستگاری اہل مات
 می پذیرند و اب ان را بطریق ارمغانی بدور دستہامی برند طرفہ ترانکہ اگر سالہا در ظرف باند
 بدبو و دگرگون نشود و بے شایبہ تکلف اب خوشگوارش مانند دل اہل دلان از کدورت
 پاک و بسان ضمیر مقبلان فیض ناک در عذوبت و شیرینی باب کوثر و م مساوات میزند
 و در لطافت و گوارائی با آب سلسبیل پہلومی زند و از کمال نزاہت با جمیع امرجہ سازگاری
 مینماید و فواید بسیاری از او بر روی کاری آید یعنی سقیم المزاج را صحت و شفا و بیمار یہائے
 مزمن را فایدہ دوامی بخشد صبح المزاج را فرہی و تند رست را فرحت بظہوری از دو معدہ
 غلیظ را صفائی و آتش غریزی را فرومی میدہد اشتہار را افزایش و قوت باہ را اعانت میکند
 روی کهربائی را لعل گون و چہرہ زعفرانی را ارغوانی می سازد و زہے دولت کہ سلطین
 ہندوستان و امرائے والا شان بہر جا کہ باشند اب گنگ میخورند با بجلہ این دریا بعد
 بر آمدن از ہر دو در بجل بارہہ سادات رسیدہ پایان قصبہ ہستنا پور کہ در زمان سابق
 دارالسلطنت بود و چند فرسخ در عرض و طول آبادی داشت میرسد و از انجا نزدیک قصبہ
 گدہ کیتیر و انوپ شہر و کرناس و سورون بدائون کہ اکنہ مشہور است و در قنوج کہ شہر
 قدیم است رسیدہ رونق افزای اندیاری می شود و از انجا جاری شدہ بعد گذشتن از
 سینوراج پور و کجورہ و مانکپور و شہزاد پور و دیگر محال پایان قلعہ الہ آباد میرسد و در این مکان
 دریائے جمنا با چند دریا ئے دیگر آمدہ ملحق میگردد و وسی کوہی ان شہر بنارس می آید و از
 نزدیک چنار گدہ و چند محال دیگر گذشتہ تا رسیدن پایان بلدہ تپنہ ہفتاد و دو دریا ئے
 کشتی تر و از جانب کوہ جنوب و شمال آمدہ بتفاوت یکدیگر جا بجا اتصال می یابد و داخل دریائے زخار
 ناپیدا کنار میگردد و این ہمہ دریا بگنگ موسوم می شود و از انجا بہا نگیر آباد و اکبر نگر
 عرف راج محل و مقصود آباد و میر و اد پور و خضر اہتی گذشتہ پایان شہر جہانگیر نگر و ہا کہ میرسد

و بعد فرسجا و بخش می شود یکے بسوی مشرق رفته پدماوتی نام یافته به نزدیک بندر چانگانون
 بدریائے شور و اهل میگردد و دیگرے ر و جنوب آوردہ سے نخت میشو و یکے راستی مودوی
 جنا و سیوی را گنگا نامند و سوی ہزار شعبہ شدہ نزدیک بندر ساگانو بدریائے عمان می پیوند و
 سستی و جنانیز ہما نجا اتصال می یابد و از سیاحان مالک چنان استماع یافته کہ در ہدایت
 بر آمدن دریائے گنگ از کوہ و غایب شدن بدریائے شور مردم سکنہ کنارش جمیع تر و فساد
 اندیشہ و دزد و قطاع الطریق خونخوار و خلق ازار ہستند از انجا کہ از غسل این دریا گناہان
 از بدن مردم جدائی شوند و ہمانا کہ آن عصیان بطریق تناخ بر کنارش در پیکر او میان توالد
 یافتہ مصدر این نوع امور مذموم میگردد با جملہ درین صوبہ آب و ہوا با اعتدال نزدیک
 و کشت کار بارانی و سیلابی و بعضی جا چاہی و برخی جا کاشتت سے فصلہ می شود و میوہ ایرانی
 و تورانی و ہند و ستانی گوناگون و گلہائے بویا فراوان و عمارات عالیہ از سنگ و خشت
 میگردد و جانب مشرق صوبہ کبہ آباد و مغرب صوبہ لاہور و جنوب اجبیر و شمال کوہستان
 کمایون از پول جانب اکبر آباد تا لودیانہ ساحل دریائے ستیج طول صد و شصت کردہ و از
 سرکار ریواری تا کوہ کمایون عرض صد و چهل کر وہ واقع است سرکار شاہ جہاں آباد و سہرند
 و حصار فیروزہ و سہارن پور و سنبہل و بدایون و ریواری و نارنول ہشت سرکار شتمل برد و صد
 و بست و نہ مجال و ہفتاد و چہار کرد و شصت و سہ لک و سی دینچہزار دام داخل این صوبہ است

صوبہ ستر اختلاف اکبر آباد

اگرہ دہی بود از توابع پرگنہ بیانہ سلطان سکندر لودی در زمان دہی خویش آن را مکان دل کشا
 دانستہ تختگاہ مقرر کرد و شہری مطبوع طرح انداخت پس ازان آن شہر بہ بادل گدو
 مشہور گشت و بعد آن حضرت جلال الدین محمد کبیر بادشاہ آن را وسط ممالک محروسہ
 تصور فرمودہ قلعہ سنگین با استحکام اساس نہاد و بے ہمتا مصری اکبر آباد نام بوسعت و
 منجنت آباد کرد و دید کہ جہان دیدگان چین قلعہ ستین و شہر بزرگ کتر نشان ہند آب جنانا
 چہار کر وہ از بیانہ شہر میگردد و ہر دو طرف عمارات عالیہ و کاخائے دلفریب تعمیر یافتہ
 و مردم ہر جنس و ہر دیار در و آباد و کالائے ہفت کشتور خرید و فروخت می شود و گوناگون
 میوہ خصوص خرپوزہ ایرانی و تورانی و رنگارنگ گلہا و برگ تنبول بس شایستہ بہم می رسد

وہوئے دل کشا دار و اگر چہ نادرہ کاران ہر پیشہ و کاریگراں ہر فن در صنعت خویش ممتاز اند
اما کار چوب طلا و نقرہ بر چہرہ و دیگر پارچہ ہا تا در میا زند و از مالک دور دست تاجران آمد خرید
می برند و تیح باب میثوند الغضد این مصر بجمع خوبہائے آراستگی دارد و اکثر مزارات اولیائے
عظام و فضلاء کرام در دست مقبرہ منورہ حضرت جلال الدین محمد اکبر بادشاہ و حضرت
شہاب الدین محمد شاہ جہان بادشاہ در نزدیکی آن مصر واقع است پیانہ در پاستانی زمان
سترگ مصری بود قلعہ مستحکم دارد سابقہ اسیران عصبیان ہند را در آن قلعہ نگاہ میداشتند
نیل و حنا بس گزیں می شود و انہ بعضی قریب یک سیر پیدائی دارد و سپکری نام وہی از توابع
بیانہ بود و وزوہ کہ وہی اکبر ابا و حضرت محمد اکبر بادشاہ با شاہ زبدہ اولیائے کرام شیخ سلیم
قلعہ سنگین و عمارات متین و مساجد و مدارس و خواتق احداث فرمودہ بفتح پور موسوم کردہ از قلعہ
قرار دادند و پیوست ان کو لامیت بزرگ در عرض طول دو کردہ کہ خلایق ازاں فیض میگیرند
وصفہ والا مینار عالی و اویزہ گاہ بینان و جولانگاہ برکنار ان واقع است دوران نزدیکی کانی
است از سنگ سرخ ستونہا و تحتگاہ و دیگر مطلوبہ عمارات بہر اندازہ کہ خواہند ازاں بری
آید گوالیار از نامور و ثبات خوش آب و ہواستانت و حصانت آن مشہور زندانیان مستحب
سیاست را درون آن نگاہارند خوش زبانی باشندگان و نعمہ سرائے ضیاگران و جادو نفسی
سراپندگان و دلفریبی شاہدان تہ مشہور دوران دیار چند جا کان آہن واقع شدہ دوران شہر
مزار شیخ محمد غوث است کہ در زمان خود رتبہ ولایت داشت کالیپی شہر بیت بر ساحل دریائے
جمنہا خوابگاہ بسیار اویا است نبات آنجا مشہور است و تو وہ بہم غاریت کہ کان مس و فیروزہ دارد
اما خرج بردخلش فزونی میکند منہر شہر بیت پاستانی برکنار دریائے جمنہا زا دگاہ سری کشن
و در ہند و نامہا شرافت آن بسیار نوشته اند و از آغاز آفرینش پرستہ گاہ دانند اکنون مسجد
کیشورائے مشہور و آنرا بحکم عالم گیر بادشاہ انداختہ مسجد مقرر کردہ اند بر روی دریائے جمنہا
عبد البنی خاں فوجدار زمینہ زیبا تعمیر نمودہ زیبا افزائے شہر و فیض بخش شہریان شدہ دآن
مکان را بسرانت گویند و نیز در وسط شہر مسجد عالی احداث نمودہ اسم خویش روشن ساخت
قنوج پاستانی شہر بیت برکنار دریائے گنگ آب و ہوا و میوہ خوب دارد و در کن پور بلع
پرگنہ بہر سرکار قنوج خوابگاہ شیخ بدیع الدین المشہور بشاہ دار و شہباز است کہ از

اویاسے بزرگ ہند بود و خلائق کثیر از خاص و عام بانجناب اعتقاد دارند و در سالی یک مرتبہ طوائف
 اناام از مالک دور دست با علمہا سے زرین آمدہ از دحام می کنند و نذرات می گذرانند
 و چند روز ہجوم مردم و تماشا سے غریب میشود در زمان سلطان ابراہیم شرقی در ۸۳۲ھ از انجا
 مطلبی دراصل کم شدہ و گزین ترین این صوبہ دو دریاست یکے جننا کہ تفصیل ان سابقاً تجریدہ در آمدہ
 و دیگرے چنیل کہ از جامل پورتابع مالوہ برآمدہ و از نیست کرد ہے اکبر آباد و حد و پہدا و در محال
 سرکار ایرج گذشتہ نزدیک اکبر پورتابع کاپی بریاسے جننا و اصل میشود و الفصہ این صوبہ
 شرقی گہا تم پور شمائی دریاسے گنگ جنوبی چندیری غزنی پول واقع است و راز از گہا تم پور
 تابع الہ آباد تا پول معمولہ صوبہ شاہجہان آباد صد و ہفتاد کردہ و پہنا از قنوج تا چندیری مصناف
 صوبہ مالوا صد کردہ سرکار اکبر آباد و باری والور و تجارہ و ایرج و کاپی و سوروں و قنوج و
 کول و برو و دتا اور دگوالیار و غیرہ چارہ وہ سرکار شمل بر دو صد و شصت و ہشت محال و نود و
 ہشت کردہ ہزدہ لک و شصت و پنچہزار و ہشت صد و ام داخل این صوبہ است ۴

صوبہ وسیعہ فیض الہ آباد

در کتب ہندی نام این صوبہ پراگ می نویسند و در عرف ترمینی نیز گویند در میان دریاسے جننا
 و گنگ حضرت جلال الدین محمد اکبر بادشاہ قلعہ سنگین بستہ حکام تمام و گزین کاخا اساس بناؤ
 و شہری طرح انداختہ الہ آباش موسوم فرمودند و حضرت شاہجہان بادشاہ در خلافت خود
 بالہ آباد ما مور فرمودند و یکے گنگ و جننا پایان قلعہ باہمی پیوند و چشمہ از قلعہ برآمدہ بدریاسے
 مذکور و اصل میشود در عرف ان را سرستی گویند بدین جہت انیمکان را ترمینی نامند یعنی اتصال
 سہ دریا اما در کتب ہند بر آمدن سرستی از انجا مندرج نیست و در ان قلعہ درختی است متقدیم
 کہ ان را اکی بر گویند یعنی پایدار و در ہندی نامجات می نگارند کہ ان درخت دایما بر قرار است و تا
 انقراض عالم بے زوال خواہد بود بفرمودہ حضرت نور الدین محمد جہانگیر بادشاہ ان را قطع کردہ
 تا بہ اہن بر ان محکم نمودہ بودند بکمت ایزدی ان درخت ازان تا بہ اہن سر بر آوردہ بالاسے
 گرفت الفصہ اہل ہند ان مکان را معبد متقدیم و شریف ترین و بادشاہ معبد می دانند و در ایام
 زمستان کہ آفتاب بہ برج جدی میرسد و ان را کمر گویند طوائف اناام از اطراف گیتی آمدہ
 ہجوم می کنند و تا یک ماہ اقامت در زید ہ ہر روز بخیل می پردازند و ہر کدام بقدر امکان

بفقرا و مساکین خیرات میدهند و نیز مبلغی سراسامی بسرکار بادشاهی ادای سازند چون پویند عصری
گسختن درینجایک میدانند از نخبهت در پیشین زمان بعضی مردم بقصد رستگاری آخرت و
حصول مامل و ارزوس و دیگر خویشتر را در آره میدراوردند در عهد سلطنت حضرت شاه جهان
بادشاه این عمل منع کردند سی کوهی آن شهر بنارس که در هندی نامها بارانسی نوشته اند چون
در میان دریابرنه و اسی واقع شده بدین تقریب بدان نام مشهور و کاشی هم نگاشته اند شهرت
متندین کمان آسا اباد و دریائے گنگ بسان زه میگذرد و آن را بهادریو منسوب کرده پرستش
گاه قدیم میدانند و معدن فضیلت و جامع فضلاء در سه طلبه علم هند است برهمنان
ارباب فضل و پیدخوانان صاحب حال و قال توطن دارند و از مالک دور و نزدیک برهمنان و
برهمن زادگان بقصد تحصیل و تکمیل علوم در آن مصر جامع اقامت می گیرند مستفید و مستفیض می
شوند و اکثری از آزادگان و وارستگان بوفیق ایزد سبحان ترک علایق دنیوی نمودند و بارزوس
ای کردن قالب که در کتب سلف رستگاری عقیقی نوشته اند توطن گزیده بیادرب العباد اشتغال
دارند و نیز پیران کهن سال و مریشان گشته امال باراده مردن رسیده جان بجان آفرین میدهند
و پیوست انکافی است برکناره دریائے گنگ هرگاه که مشتری به برج اسد میرسد که بچاز میان
دریا پدید آید و تا یک ماه بپاید و مردم فراوان پرستش میکنند و آن نمودار است از بدایع قدرت
ایزدی چنانچه سنگین و ژریت بر فراز کوه در بلندی و استواری کم همتا دریائے گنگ از پایان
گذرد و در نزدیکی آن گوهی سراپا برهنه در صحرا بسر برند و به تیر اندازی و نچیر سنگی روزگار
گذرانند کالچر قلعه است سنگین بر کوه آسمان سلسله آزان کس نگوید و در آن چشمه آب جوشند
و فراوان کولاب دارد و معبد گاه پیرون که شگرت داستاها از آن برگذارند در دست و پیوست
ان درخت زار است بس انبوه انبوس و میوه های خور و بسیار فیل صحرائے ازان جنگل بدام آورند
و نزدیک ان کان آهن است و از بعضی جا الماس ریزه بدست آید و مردم ان دیار بهر پای پیشوند
چون پور بزرگ شهرت سلطان فیروز شاه ان را در زمان فرمان روائی خویش بنام سلطان محمد خردین
جونا بنی عم خود اباد کرده چون در میان متمدان واقع شده فوجدار انجارا دایا بگردن کشان آماده
نکار به باید بود و خونریزی و سفاکی باید نمود و القصد تمام این صوبه اب و هوا سازگار و گوناگون گل و
میوه مخصوص فروپزه و انگور فراوان و کشت کار گزیده شود مویته کیاب و جواری و باجره ناپدید و
پارچه جهون بهر گل و غیر ذلک نیک پیدا گردد و در مبین دریائے گنگ و جتا دارند و کین و سر جو و

و بر نه و غیره است طول از سنجولی جون پورتاکوه جنوبی صد و شصت کوه عرض از گذر چوسا
دریا کے گنگ تا گھا تم پر صد و بست کوه شرقی صوبہ بہار غربی صوبہ اکبر آباد شمالی صوبہ اودہ
جنوبی پاندو گڈہ و سرکار الہ آباد و جون پور و غازی پور و بنارس و چنادرہ و کالنجور و کورا و مانک پور غیر
شائزہ سرکار مشتمل بر دو صد و چهل و ہفت محال و سی و ہفت کور و شصت لک و شصت
و یک ہزار دام داخل این صوبہ است چ

صوبہ اودہ

اودہ شہریت بزرگ و متقدیم ان را در ہندی نامجات اجدوہیا گویند و زاوگاہ راجہ رام چند
نوشته اند و بتن اوقطرہ بروے دریائے شور و رفتن در لکا با عساکر بیشتر بوزنہ و خرس و
کشتن را دن مرزبان انجا را اودون زوجہ خود را کہ در قید را دن با عصمت و عفت محفوظ بود
مشہور است و تالیخ رامین در شرح مشگرفکاری ما و عجایب کار نامہ اوست و ازین رو کہ ان
شہر ننگاہ راجہ رام چند بود از گزین معاہد می دانند و یک کوسہ ان دریائے گہا ہر پد ریائے
سر جو پیوستہ پایان قلعہ میگردد و در سواد شہر خاک بیزی میکنند و طلبا بر می گیرند و در ان شہر
تربت شیش بن حضرت ادم و ایوب پیغمبر علیہم السلام زیارت گاہ اہل اسلام است و در
رتق پور مزار کبیر یافته است کہ در زمان سلطان سکندر لودی در بنارس از کثرت یاد و ایجاد
از شہرستان صوری راہ بدر الملک معنوی بردہ بود و بسیار معرفت و دقائق رموز
حقیقت در اشعار ہندی از و در طوایف انام خاص و عام یادگار بہار پنج شہریت بزرگ
متقدیم بر سامل دریائے سر جو و اوکش بس دل کشا تربت سالار مسعود از خویشاوندان
قریب سلطان محمود غزنوی و جب سالار برادر سلطان تغلق شاہ و پدر سلطان فیروز شاہ
دالی ہندوستان در انجا است طوایف انام از دور دستہا با علم زریں زیارت می آیند و
انجمنہای آرایند و فراوان نذوری گذرانند و در نزدیکی شہر موضعی است دو کون از دیر باز
دار الفلوس و از شمالی کوہستان فراوان چیز بر پشت آدمی و بر اسب کونت بار کردہ می آند
طلا و مس و شرب و مشک و قطاس و عسل و چوک ترش کہ از آب ترنج و لیمون بچوش آورده
بر سازند و زربا د کہ در ہندی کچور گویند و انار دانہ و زنجبیل و فلفل دراز و کھربا و رو دنگ ہندی
ونک و انگوزہ و زیور و شیشہ داوند و موم و پشمینہ و باز و جره و شاہین و باشہ و دیگر اشیاء

کوهستان دران موضع بفروخت می رود و چند ماه علی التواتر مجمع عظیم می شود و سوداگران از اطراف آمده خریداری میکنند و بهره یابی می شوند پنجاه نام ورق قلعه ایست بزرگ دریای گودی پایان آن میگذرد و نزدیک آن حوضی است منسوب به برهما از درونه چنان بر جوشد و گردش نماید که اومی در و فرو شدن نتواند و هر چه در اندازند بیرون افتد و آن را از معابد بزرگ دانند و کتب هندی که از گرش چرخ دوار و انقلاب از منته داد و دارد و بعد مبنای بود عابدان دانشور بمقتضای روشندلی و فرط آگاهی برکنار آن حوض بتازگی بمنصه ظهور آورده فیض رسان عالمیان شده اند در آن نزدیکی کولاب است سرچشمه تنگ ابلی نیک که دریای گودی پیوند دو یک گز پناه و چهار انگشت ثروف بر همان بید خوان انونها خوانده پرستش گری نمایند بقدرت قادر مطلق حقیقی ناگهان از ریگ پیکر مهادیو پدید آید و مردم مشاهده امر شگرف کنند و زود نا پدید گردد و هر چه از برج و غیر ذلک اندازند اثری از و نماند و پیوسته ان سرزمین است و آن را چرمی خوانند در جوشش هوا شعله آتش خود بخود بر آتش و زود و شگفت افزاید که هنوز بزرگ شهر بیت برکنار دریای گودی شیخ مینا که مردم را گمان ولایت بدست در آنجا اسوده اند و سورج کشد معبد بیت از دور دست خلایق بران فراهم آیند قصبه بلگرام خوش آب و هواست اکثر مردم آنجا خوش فبم و سردسرا هستند و در آنجا چاهی است هر که چهل روز علی الاتصال اب ان اشاد شناسای و حسن منطری افزاید القصبه تمام انصوبه آب و هوا خوش دکل و میوه فراوان دارد و کشت و کار خوب میشود خاصه برنج سکهداس و مدبر و جهنوه در سپیدی و تازگی و خوشبوی و گوارای کم همتاشالی سه ماه پیشتر از همه جاهستان بکارند و آغاز خشکی سیلابها از دریاها بر خیزد و اب زمین بارافز و گیرد و هر چند آب افزاید ساق شالی نیز افزایش پذیرد و دراز گردد و اگر پیش از آنکه خوشه گیر و سیلاب جوش زند بار نیارد گامیش صحرائی فراوان شود چون دشت و صحرا زیر اب آید جانوران صحرائی به پشتها مابراینند و مردم از گوناگون شکار عشرت اند و زنده بزرگ دریای سرجو و گهگوسی و گومتی و رودیست طول این صوبه از سرکار گور که پورتاقنوج صدوسی کرده و عرض از شمالی کوه تاسد مورتابع ال آباد صد و پانزده کوه خاور رویه صوبه بهار باختر قنوج شمالی کوهستان جنوبی مانک پورو سرکار اوده و گور که پور و بهراتیج و خیر آباد و کهنونینج سرکار شتل بیک صد و نود و هفت محال و بست و شش کرد و چهل و پنج لک و چهل هزار و ام داخل این صوبه است *

صوبہ بہار عرف پٹنہ

پٹنہ دارالحکومت این صوبہ است مصرسیت بزرگ بر ساحل دریائے گنگ بیشتر عمارات سفال پوش باشند کہ بزبان ان دیار کہ پیریل گویند سی کہ وہی این مصر جانب جنوب دامنہ کوه معبد گاہ است کہ اہل ہند از دور دستہا رسیدہ بارواح نیاگان فرورفتہ خیرات دہند خصوص در چلہ دی کہ آفتاب بہ برج قوس برسد بیشتر مردم در ان مکان میرسند و روح نیاگان را از خواندن افسونہا و رسانیدن غلہ و آب خوشنودی سازند و این عمل را از عبادات و حسنات خود در ستگاری فرورفتگان میدانند پیوستہ ان کان سنگ مرمر است از وزیر ہا بر سازند و کاغذ خوب شود در سرکار مونیگر از دریائے گنگ تا کوه دیوارے سنگین کشیدہ اند و ان را سرحد بنگالہ بر شمارند و درین سرکار در دامن کوه پنج ناتہ مکانی است منسوب بہا دیوامری عجیب بظہوی پیوند کہ باعث حیرت ظاہر بینان میتواند بود یعنی درون معبد گاہ درختی پیل واقع شدہ کہ از آعناز پیدای ان بیچکس نشان منی دہد از خدمہ ان معبد ہر کس را باخراجات لابد احتیاج می افتد خود را از خوردن و آشامیدن بازداشتہ زیراں درخت نشستہ بحصول بامول بجناب بہا دیونا جا مینماید بعد دوسہ روز از ان درخت برگی مخطوط بخط ہندی رقمزدہ کلک غیب متضمن تتخواہ مبلغی برائے خواہش گر بجانب یکے از مسکنہ انکشاف گیتی صادری شود ہر چند کہ مسکن ان پانصد کر وہ باشد اسم او و فرزند ان او و زوجہ و اسم پدر و جد او و سمت و ملک و وطن و دیگر علامات صحیحہ او از خط ان برگ ظاہر میگردد و رئیس و خدمہ مطابق ان برگ کاغذ جداگانہ نوشتہ میدہند و ان را ہندوی بیجا تہہ گویند و خواہشگران ہندوی را گرفتہ بموجب علاماتی کہ در ان نوشتہ سدرج است بکان مرقومہ میرسد و ان شخص کہ بہ ہندوی مینویسند بلا عذر و حیلہ نہرواصل میسازد چنانچہ بر نگارندہ این صحیفہ زنارداری ہندوی بیجا تہہ آورده بود سعادت خود دانستہ ادائے زر کردہ زنا دار را خوشنود گردانید عجب ترانکہ در ان معبد غار سیت رئیس خدمہ در سالی یک مرتبہ روز شیورات یعنی شیوہرت در ان غار میرود و از درون ان خاک برداشتہ بہر یک از خدمہ میدہد بقدرت قادر مطلق بقدر نصیب ہر کدام از ان خاک طلای شود و ثمرہست از دیربایہ و از مسلم و جامع ہندی فضیلت است اب و ہوا گزین دارد و جغرات انجا تا یکسال دگرگون نشود و خوش مزہ بماند شیر فرزندش اگر اب بشیر امیزد از غیب گزندی با و رسد گاومین چنان شود

که ان را شیر نتواند شکار کرد هنگام بارش اهو و گوزن و شیر بسبب کثرت آب یک جا بآبادی درآید مردم بچالش گرمی و صید جنگلی نشاط برگیرند و سرکار چنپارن تخم ماش در زمین نار انده بریزند و بی رنج کشت کار بروید و در جنگل فلفل دراز بسیار میشود و بهتاس قلعه ایست بر فراز کوه آسمان سادشوا گذار دوران چهارده کرده و بران کشت کار شود و اوان چپتمه بر جوشد و در هر جا چهارگزیر کنند آب پدید آید و کولاب با هنگام بارش افزون از دو لیست و ایشار با چشم و گوش بر افزود القصه در نصوصه تا بستان بس گرم شود و زمستان نزدیک با اعتدال و بیش از دو ماه بجامه بچته و از احتیاج نبود و ریزش آبشش ماه شود و همه سال این مرز از کثرت دریا با سبز و شاداب باشد و باد تند بوزد و گرد بر نچیزد و کشت کار گزیده شود و خاصه شالے در خوبی و چیدگی کم همتا کساری نام غله بسا مثر بهند و ستان بکار بند و رنجوری آورد و غیشکر فراوان گزیده باشد بزرگ تمبول مخصوص کبی بسیار نازک و خوش رنگ و بے جرم و نه مشبو و نیک مزه و میوه فراوان مخصوص کتهل چنان بزرگ باشد که یک کس بد شواری بردارد و بچکند نام گلی است مانند گل و با توره بس خوشبوئے جائے دیگر نشان نمی دهند شیر بس گزیده و ارزا بود اسپ و شترکیاب و فیل شایسته بسیار بهر سد و بز بربری و خسی بس گزین و از غایت فریبی نیار در راه رفت بچار پاسے برواشته برند طوطی و خروس جنگی نام در شود و گوناگون شکار نشاط است و افتام پارچه پیدائے باید و همیشه زرافشان گونه گونه بر سازند اگر چه دریا با بسیار است اما گزین ترین گنگ گویند دریائے سون از جانب جنوب می آید و چشمه ان و چلا و زبده از یک بوته نئے نزدیک گده جوش برزند زبده بجانب و کهن روان شده و سون و چلا بدین سمت آمده بگنگ واصل شده و سر جواز کوه شمال آمده نزد منیر بگنگ پیوند و گندک نیز از کوه شمال می آید و نزدیک حاجی پور داخل گنگ می شود هر که اب ان نبوشد گلو اما سد و رفته رفته برابر نار جل شود و ان را جا غور گویند خاصه خوردان را دتا چهل کرده از ان دریا سالگرام بزید و ان مسیاه سنگیست از نظامه ایزدی و فراوان گونه باشد نام علیحده علیحده بر گویند و پرستشگری کنند گرم ناسا از کوه جنوب رودیه رسیده در گذر چوسا بگنگ اتصال یابد ان را نکوهیده شمرند و در وقت عبور از ان دریا احتیاط بکار برند تا قطره از ان آب بر بدن نرسد پن پن از جنوبی کوه بر آمده نزدیک قنہ بگنگ در می شود گویند که بفتاد و دریا کئی رفته تا بلده قنہ از جانب جنوب و شمال آمده بگنگ اتصال یابد و خورد و دریا شکاری نیست طول این صوبه از گد ہی تار هتاس صد و بیست کرده و عرض از ترهست تا شمالی که سار صد و ده

کرده خادرویه بنگاله غرب رویه اله اباد و اوده و شمال و جنوب کوه بزرگ سرکار بهار و حاجی پور
و مونگیر و چپارن و سارن و ترمهت در بهتاس و غیره هشت سرکار شتمل بر دوصد و چهل محال
وسی و هشت کرد و هفت لک و سی هزار دام داخل این صوبه است به

صوبه عمده بنگالا

دارالایالت این صوبه شهر واکه که جهانگیر نگر است وسعت و منحت کمال دارد و بخوبی و لطافت
در چند کوه اباد و اسباب و اشیای هفت کشور از و پیدا و مردم هر قوم از هر ملک در و ساکن
نام اصلی این ملک بنگ بود چون فرمازد واکه پیشین بسبب کثرت آب در هگی جائے خیابانی به
پهنائے بست درعه بلندی ده درعه بسته اند و ان را ال نامند به پیوستگی ان بنگالا
زبان زو افاق گردید و نیز اگر با اعتدال نزدیک و سرابیر کم و میانہ نور شروع بارش شود و بیشش
ماه ریزش گردد و زمین با باب فرو شود و ان خیابان بیرون آب بماند بیشتر کثرت کارشالی است
و چندین گونه شود اگر از هر یکدانه بگیرند سبوی بزرگ برآموده گردد و در یک قطعه زمین شالی سه بار
کارند و در وند کم تر گردند و چندانکه آب افزاید بیشتر باله و خوشه باب در نشود چنانکه کاراگان
یک خوشه را شصت دست اندازه برگرفتند رسم ضبط و غله بخشی نیست ادائے مالوا جنبش
است رعایا در سالی هشتماه محصول را پایه پایه ادا سازند و مراسم فرمان پذیری بجا آرند بیشتر خورش
برنج و ماهی بود و گندم و جو و جزان گوارا نیاید لک رسم نان خوردن نیست باد سجان و سبزی و برنج
پخته در آب سرد نگاه دارند و ان را روز دوم غذا کنند نمک بسیار عزیز باشد و از دور دست آرند
و گران فروشد و گل و میوه فراوان و فوفل چنان شود که از خوردن ان لب ماسرخ گردد و الناس
و ز مرد و عقیق و لیشم از بنا در فراوان آید بنگالے لیشم درست سازند و کختی چنان کنند که
در یکے پنجهزار روپیه بخرچ رود و دیر بپاید و برنجی حصیرا پنجان باشد که از ابریشمی بهتر نمی نماید
و بوریابا فشد که ان را سیتمل پاتی گویند و در ان ولایت آمد و شد بر کشتی است خاصه هنگام
بارش و در خشکی به سنگاسن که در ره نوردی درون ان نشستن دور از کشیدن و خوابیدن بشایدگی
رود و بر فرازان جهت تابش و بارش گزین سرپناهی بر سازند و سواری فیل هم عشرت دهد و
اسپ سواری کم و در ان ملک مدار کار بر زنان باشد و مرد وزن برهنه باشند و خود سمر بیشتر

ازین دیار براید و سه گونه می باشد اول صندلی اورا هر سه عضو از پنج برند و اطلسی نیز گویند و دویم
 بادامی قدری است فعلی داشته باشد سویم کافوری خصیبتن اورا در هنگام خوردی بالمش نابود گرداند
 یا برارند و چنان برگذارند که جز اومی هر جاندار سے که خصی شود سرکشی از دفر و نشیند و ادم زاد را
 بیفزاید چنانچه از زشت خوئی و بدگویی خواجه سرایان پیدا است که منوتی شهر بیت پاستانی
 نختین دار الملک بود حضرت نصیر الدین محمد همایون بادشاه در زمانے که دران ملک نزول
 اجلال فرمودند هوائے ان را خوش فرموده به جنت اباد موسوم نمودند قلعه بس استوار ازاد
 شرقی ان کولابی است بزرگ اگر در بند او شکستی برود شهر باب در شود سرکار ساهست در و نه کوهها
 شیر انجا شهور و میوه سون تره نام نارنگی رنگ لیکن از دبالیده تر و بس شیرین و چوب
 چینی فراوان و درخت عود افزون در انجام بارش ان درخت را بریده بر زمین اندازند بعد چند
 گاه اندازه خامی و پختگی گرفتند و درین دیار خواجه سرایان بسیار تر سازند و در سرکار
 گهوره گھاٹ ابریشم و پارچه تات بند و اسپ گوت و خواجه سرایان فراوان بود هندی
 میوه بسیار و سرکار بگلا بر ساحل دریائے شور است در حاشی قلعه درخت زاریت سر آغاز
 ماه هلالی تا چهاردهم دریا موج خیز در اید و امواج بسان کوه بر خیزد و نموداری شگرت و
 تا شائے عجیب شود و از پانزدهم تا اخیر ماه پایه پایه بکاهد و نزدیک ان کام روپ است
 که ان را کاور گویند و حسن ظاهری زمان انجایس فراوان خصوص جادوگری و طلسم سازی و سحر
 و شعبده پردازی از اندازه بیش و شگرت و استانهها برگذارند یعنی به نیروی جادوگری خانه بر اید
 ستون و سقف ان از ادم بر سازند و ان ادمیان زنده باشند و مجال دم زدن و حرکت ندارند
 و نیز بقوت سحر سازی از ادم چار پایه و پرند و بر سازند تا آدم را بسان و حش دم و گوش برارند و هر
 کرا خواهند تنجیر قلوب نموده در فرمان خویش ارند و از جنبش و آرامش افلاک گرانی دار زانی غلات
 و درازی و کوتاهی عمر هر کدام انگی دهندن استن تمام شهور را مشکم دریده فرزند بیرون ارند و بر ایند
 احوال مولودی برند و دران حد و شگرت درختی است چون به برند شیرین ابلی از و تراود
 و تشنگان را سیراب سازد و درخت دیگر است که انبه و نیز انگور بیار آورد و دران دیار
 گلی است که پس از برگندن افزون از دو ماه پزمرده نشود و رنگ و بو زایل نگردد و از وحایل
 بر سازند پیوست ان ولایت اسام است بسیار وسیع مرزبان انجا را چون روزگار سپری گرد
 خاصان او مردوزن کشاده پیشانی زنده فرو شوند و هر که دارت نداشته باشد جمیع اموال

باو مدفون کنند و در نزدیکی آن ولایتی است که آن را **هیا چین** گویند از شهرخان بانگ که دارالملک
 این ولایت است تا دریای شور بمسافت چهل منزل رودی بریده اند و هر دو کنار بنگ
 و چون بر آورده سلطان سکندر روی ازین حد و دبان دیار رفت سیر تمام آن ولایت نموده براه
 دریا بر آمد و بموجب امر سلطان سکندر حکما و الادانش طلسمی پنجه دست ادم بر روی دریا شور
 نهاده اند که چون چهار انطرف میرود با اشاره منع می کنند که بدین سمت میا در میان مشرق و جنوب
 فراخ ملکی است از خنگ نام بندر بکا لواز دست نیل بسیار شود و سفید نیل هم پیدا می یابد
 و اسپ و شتر و خرگوان ارز و گا و گاو میش اصلا نبود و جانور است ابلق که ازین هر دو بهره ارد
 و گوناگون براید و شیر او بخورد کیش ساکنان آن بر خلاف هند و مسلمین است خواهر خورا بلکه توام
 را بزوجیت بر گیرند و تنها از مادر حقیقی پر میسر دارند دانش کیش ریاضت اندیش را والی گویند
 از تهدید او بیرون نشوند رسم ایست که در دیوان زنان سپاه حاضر شوند و مردان بگورنش بیایند
 بیشتر سیاه فام و کوسه باشند و نزدیک آن ملکی است که آن **چین** خوانند یک سوئی آن ولایت
 خشکی است کان یا قوت و الماس و طلا و نقره و مس و نخط و گوگرد در آن و ساکنان آن ولایت
 را بقوم گبه بر سرکان اویش رود و القصد این ولایت بغایت وسعت دارد گزین ترین دریای
 گنگ است در ستایش آن کتابها نوشته اند دویم بر هم پتراست از خطا بکوچ اید و از آنجا
 سرکار بار و بار سیراب سازد و بشور دریا در شود طول این صوبه از بندر چانگان تا گدھی چهار صد
 کوه و عرض از شمالی تا پایان سرکار مدارن دو صد کوه مشرق روید دریای شور غرب صوبه
 بهار شمال و جنوب که کلان سرکار تانده و فتح آباد و بنت آباد و سلیمان آباد و بگلا و تاجپور
 و پنجره و بار یک آباد و بار دها و سنار گانو و سلهت و چانگان و شریف آباد و سلیمان آباد و گهورا
 گهات و مدارن و غیره بیست و هفت سرکار ششتر بر یک هزار و یکصد و نه محال و چهل و شش
 کرد و هشت و نه لک دام و پنجاه هزار دود و صد توپ و چهار هزار و چهار صد گشتی داخل این
 صوبه است +

در شهر خراسان
 در شهر خراسان
 در شهر خراسان

بست و نه قلعه پنجه دره و آب و هوایش سازگار است همشماره با آنش و سه ماه از مسلمان در
 یک ماه تابستان شود و میوه و گل فراوان باشد خاصه گل شسپین بس نازک و خوشبو و گیوره

صحرا صحرای بزرگ قبول گوناگون و بیشتر کشت کارشالی و خوراک مردم برنج و ماهی و باد نجان و سبزی است شبانگاه پخته نگاهدارند و روز دیگر غذا کنند و بر بزرگ درخت تار ببولادی قلم تا مہا نویسند و خامہ بشتت برگیرند و کاغذ سیاهی کمتر بکار برد و خوجہ سراورین دیار نیز بر سازند و پارچه گزین بہر سد و داد بستند بکودنی شودان ریزہ خرہرہ سفید است کہ از شور دریا پدید آید چہار ان را گندہ نامند بر سمت جنوب و ساحل دریائے شور در شہر سوگم پور تہخانہ جلگنا تہہ است کہ راجہ اندر من احداث نمودہ و تاریخ بنا سائے ان زیادہ از چہار ہزار سال ظاہری شود و پیوستہ ان تہخانہ ایست منسوب با قتاب خراج دوازده سالہ ان ملک بران خرچ شدہ بود بلندی دیوار صد و پنجاہ دست و پہنائے نوزدہ دست است کہ دروازہ دارد و در میان دشوار پسند از دیدن ان بجزت در شونہ و در نزدیک آن ملکی است تیر پارچ کہ مردان زمان اساتن بصندل آریند و زیور بر بندند و زنان جز ستر عورت پوششند و بسیاری پوشش از بزرگ درخت سازند و یک زن در ہفتہ چند شہر بر گیرد و زنان ان ملک در وقت نجاعت بسان مردان بالا شوند و مردان را زیر کنند و ہمہ کار و بار مردان را زنان سازند بچار بہ و مجادلہ پردازند و کشت کار کنند طول این صوبہ کیچد و بست کردہ و عرض صد کردہ سرکار جنیسر و بہدرک و کتک و کلنگ و راجندر و غیرہ پانزدہ سرکار شتمل بر دو صد و سی و دو محال و چہل کرد و یک لکہہ و پنجم ہزار دام داخل این صوبہ است *

صوبہ پنج تہیاد اورنگ آباد

از بعضی تواریخ بمطالعہ درآمدہ کہ در ازمنہ سابقہ این شہر بہ دارانگری مشہور بود بعد ان دیوگمد مشہور گشت چون سلطان محمد فخر الدین جو نادانی دہلی تمام ملک دکن بضبط در آورد قلعہ دیوگیر را دولت آباد نام نہادہ و ارا سلطنت مقرر گردانید بعد سلطان محمدان ولایت بالکل از تصرف فرمان روایان دہلی بدر رفت بعد صد سال مہجرت حضرت شاہجہان بادشاہ قلعہ دولت آباد بتیجر درآمد چون حضرت اورنگ زیب عالم گیر در ایام شاہزادگی بصوبہ داری دکن تعین گردیدند در نزدیکی قلعہ مذکور در مکانی کہ مقبہ کہر گئی بود شہر اورنگ آباد طرح انداخت و بے شایبہ تکلف شہر یست در فایت وسعت و مصریت در نہایت فسحت ہوایش بسان ہواسے بہشت و ایما

معتدل و بکر دار ایام بہار روئے بہشت فرحت بخش جان و دل بادش چون باد بہاری طرب انگیز و بہجت افزا و پیش مانند نثار بادہ قوت دہ و راحت پیرا ہر فصلش ہمو فضل گل تازگی اور روزگار و ہر صبحش سرمایہ ارایش ربیع و بہار زمستانش ہوا سنے نوروزی دارد تا بتانش بہار ربیع بروی کار اور داز آغاز جزا لغایت سنبہ چہار ماہ ریزش ابری شود و از ہر قسم میوہ و کمال عذوبت پیدا سنے یا بد بعضی میوہ نوعیت کہ در ولایت دیگر نباشد و گوئے گوئے گلہائے مطر اور باغات و صحراست کہ بشمار در نیاید و غلات ان قدر وافر کہ دایمانخ از زانی دارد و انواع اقمشہ پربا و جواہر و زواہر گران قیمت و انتام نوا و سواحل و بنا در و نقایس بحر و بر ازاں مصر بہر سد و سکنہ ان خوش باش و نیکو معاش و صاحب ثروت و دول و ارباب نعم و تمول و حسن دلا و زینا زینا و جمال و لفریب مہ جبینان تجریر و گنجہ طول صد و پنجاہ کروہ و عرض صد کروہ ہشت سرکار مشتمل بر ہشتاد مجال و پنجاہ و یک کروہ و شصت و دو لک و ہشتاد ہزار دام و احشل این صوبہ است †

صوبہ ہزار

ملکی است میان دو کوہ جنوبی آب و ہوا و کشت کار نیک اردرین ملک چودھری را دیکہہ و قانوگور اوس پاندی و مقدم را پیل و پتواری راکل کرنی گویند فیل صحرائے فراوان باشد پتار گدھ سنگین قلندہ است بر پشتہ سہ طرف ان را دور و دور گرفتہ کہیر لہ حصار سیت سنگین بر زمین در میان ان کوہچہ است بد و نیایش کنند در چہار کوہی چاہی است استخوان ہر جاندار کی در وافتد سنگ شود نزدیک میل گذہ چشمہ است در وچوب و جزان ہر چہ افتد سنگ شود و در میرا گدھ کان الماس است و پارچہ صورت ناک نیک با فند و در اپند و در و نرمل کان فولاد و جزان و سنگین اوندہائے دل گزین تراشند و شکفت خروس چنانکہ استخوان و خون سیبہ قام باشد و ان مرغ را کرک نات گویند بسیار بزرگ پرستش گاہ است آواز ہشن گیا گویند و این عوئی است چشمہ دار پس ژرف بدراز و پھنایک کروہ و گردا و بلند کوہ اب شور دار و پایہ اگبینہ و صابون و شورہ از و پدید آید و فراوان محصول بردہ و دوران نواحی میمون باشد و درین صوبہ بسیار رود ہاست بہترین گنگ گوتی کہ ان را گوداوری گویند گنگ ہندوستان را پہا دیو نسبت میدہند و این را بگوتم کہ غابد مشہور بود و شگرت افسانہای

او برگذارند و پس نیایش کنند از کوه سبها نزدیک تر نیک بر جوشد و از ولایت احمد نگر گذشته
 به برار و راید و به تلنگانه رود در انطرف بدریاسے شور در شود چون کوکب مشتری به برج اسد اید
 مردم از دور دستها اجتماع عظیم کنند و این مجموع در اطراف ممالک مشهور است و دیگر تالی و
 تبتی است بهر دو نیز نیایش کنند دیگر پورنا از نزدیک دیولگانو تراود و یکسران دوازده کرده بالا
 از چشمه تالی براید دیگر منیا نزدیک دیولگانو جوش برزند القصه طول این صوبه از پتاله تا میراگده
 دو صد کرده و عرض از بیدرتا هندی صد و هشتاد کرده خاور رویه میراگده با ختر مہکر آباد و
 شمالی ہند بہ جنوبی تلنگانه ده سرکار مشتمل بر دو صد محال و شصت کرد و ہفتاد و دو لک و ہفتاد
 ہزار دام داخل این صوبہ است *

صوبہ خاندیس

بر مان پور سر ریست بزرگ دارالملک این صوبہ بر ساحل دریاسے تبتی گوناگون مردم صنایع
 منور و آباد و در حواشی ان باغات دل کشانہ و ان صنایع و عود و انواع میوہ گوناگون گلہاسے
 پیدا سے ایاد و در تالستان گرد بسیار بر خیزد و در بارش گل و لاسے فراوان بود کشت کار مشتری
 جوار می و در برخی جا شمالی و برنج گزیدہ شود و برگ تبول بسیار و پارچہ سر بیصاف و الف و ہیر و
 نیک بانند و چانگ و پودہی است نزدیک او دریاسے تبتی و پورنا با ہم پیوند و ان مکان را
 بزرگ نیایش گاہ دانند و چکر تیر تہہ خوانند و با بچہ درین صوبہ رود بار فراوان گزیدہ ترین تالی از میان
 برار و گوندوانہ بر جوشد و پورنا نیز از ہما نجا بر خیزد و دریاسے گرتی و تبتی نزد چوپرہ با ہم اتصال برگیرد
 و ان مکان را بزرگ دانستہ مردم از دور دستها بہ نیایشگری آیند این ولایت بنام غریب خان مرزبان
 خاندیس مقرر کردہ بودند در عہد خلافت حضرت جلال الدین محمد کبیر بادشاہ چون قلعہ آسیر
 بہ شمشیر ہمت شایخ ابوالفضل عالمی بشیر در آمد و ان ولایت بشاہزادہ دانیال خلف دوم حضرت
 باو شاہ مرمت گشت بر وفق حکم علی بداندیس موسوم گردید اکثر زمین داران این صوبہ کولی
 و ہیل و گوند طول از بارگانو کہ بہند یہ پیوستند است تا تلنگ کہ متصل بولایت احمد آباد است
 ہفتاد و پنچ کردہ و عرض از جامود پیوست بہ برار تا پال کہ بالوہ اتصال دارد پنجاہ کردہ خاور
 رود برار و با ختر شمالی مالوہ جنوبی جالندہ و پنج سرکار مشتمل بر یکصد و دوازده محال و چہل چہا

کروردی و شش لک و نوزده ہزار دام حاصل این صوبہ است *

صوبہ مالوہ

ادھین شہریت بزرگ پاستالی تختگاہ راجہ بکرماجیت کہ تا حال در ہندوستان سنہ او
میتولیندوران مصر بود و وسعت کہ در انوقت بود بسیار از بسیار نوشتہ اند دریائے شیوپر
پایان ادیرو و گزین پرستشگاہ بر شمرند و شگفت آنکہ گاہ گاہ موجہ شیر برزند و مردم او نہا
از و ہر امودہ اورند و بکار برند و بقدرت الہی بارہا چنین بظہور آمدہ چند پیر می از بزرگ شہرٹے
پاستانی است قلعہ سنگین بیصد و ہشتاد و چہار بازار و سیصد و شصت فراخ سراور
دوازده ہزار مسجد دارد و گوناگون مردم در و آباد تو من قصبہ ایست بر ساحل دریائے تواربہ چتہ
ابی در و نمودار گرد و دوتجانہ ایست بزرگ اگر در و نقارہ تواربہ از بیرون نشود و بیچ کس نشود
مند و شہریت سترگ دور قلعہ او دوازده کر وہ و منارہ ہشت منظر می در میان در زمان سابق
چند گاہ دار الحکومت بود عمارات عالیہ یا دو گار پیشینان و مزارات سلاطین خلیج در دست شگفت
آنکہ گنبد مزار سلطان محمود پور سلطان ہوشنگ در تابلستان اب تراوش نماید و مردم بدو گردند
گویند کہ در ان دیار سنگی پیدا آمد کہ ہر پد از فلزات بدو رسد زر گرد و دوان را بزبان ہند پارس
گویند و ہر قصبہ ایست در زمان پیشین تختگاہ راجہ بہوج و دیگر فرمان رویان والا شکوہ بود
القصبہ درین صوبہ آب و ہوا معتدل است در رستان بجامہ نچتہ دار و تابلستان باب شورہ
احتیاج کم شود و چہار ماہ بارش نختی بسر وی گراید و شبہا تبالا پوش از زو افتد زمین این صوبہ
نسبت ببرزائے دیگر نختی بلند و ہمہ کشت پذیر و ہر دو فصل گزین شود گندم و خشک خاص و شکر
وانبہ و خوریزہ و انگور بہتر شود و در بعضی جا خصوص در حاصل پور تاک در سالی دو مرتبہ بردہ
دبرگ قبول عجایب باشد و در اکثر بیابان نیل فراوان کہ و مہ فرزندان خود را تا سہ سالگی اینون
بخورش دہند و جمیع مردم کشاورز و بقال و اہل حرفہ و صنایع و غیر ذلک بیدست افراز
جنگ بنامشند و گزین دریائے این صوبہ نر بده و سپرد کالی و سندنہ و تیم و گودی و شیوپر
است و در ہر دوسہ کر وہ رود سے بن صاف و سبک و بر کنار ہر یک بیدہا خود رستند و
گہبائے رنگین و خوشبو و سنبل و در صحرا کولا بہا و درخت زار ہا و سبز ہائے فراوان طول این

صوبه از پایان گدھ تا با سوره د و صد و چهل گروه و عرض از چندیری تا نذر بار د و صد و سی گروه شرقی باند هو غربی گجرات و اجمیر شمالی نزور جنوبی بگانه سرکار اوجین در ایسین و چندیری سارنگپور و پچا گده و مند و وگا گرون و کوبری و مهندی و غیره دوازده سرکار مشتمل بر سیصد و نه محال و سی و شش کرو و نو د لک و هفتاد هزار دام داخل این صوبه است *

صوبه دار ایسیر اجمیر

اجمیر شهر بیت قدیم و مصریت پاستانی پیوست ان قلعه بهتلی یادگار بیت از راجه بهتلی فراز کوچی بسیار دشوار گزار و پیوست شهر کولابی است اناساگر سه گروه مدور و بس ژرف و بسیاری جانوران ابی هنگ و غیر ذلک در و عمارات بادشاهی برکنار آن و مزار پر انوار خواجہ معین الدین چشتی علیه الرحمته درون شهر بردامن کوه بر ساحل کولاب چهاره واقع است این خواجہ پور غیاث الدین حسن از زبده سادات حسینی است در سال پانصد و سی و هفت هجری در قصبه سنجر از دار بختان سعادت ولادت یافته و در پانزده سالگی پدر بزرگوار ایشان انجمنی شد ابراهیم قندوری را که از نزدیکان درگاه آبی بود بر و نظر افتاد جذب آبی در گرفت در جست و جوی رهنموی گردید و در هرون تابع نیشاپور بصحبت خواجہ عثمان چشتی رسیده بر ریاضت اشتغال ورزید و در بست سالگی از شیخ عبدالقادر گیلانی یعنی حضرت میران محی الدین قدس السدره فیض اندوخت و در سن پانصد و هشتاد و هشت هجری که سلطان شهاب الدین غوری فتح هندوستان کرده در دہلی آمده بقصد عزلت در اجمیر رسید و از دم گیری ایشان گروه گروه مردم بهره برگرفتند روز شنبه ششم ماه رجب سنه ششصد و سی هجری بملک تقدس خرامش نمودند مزار مقدس زیارت گاه خلایق است سه گروه اجمیر بهکر نام کولاب است بس بزرگ اندازه ژرفائی ان را هیچکس نشان نمیدهد پرستش گاه متقدمین است و بموجب کتب ہند ان را مرشد جمیع معبد تصور کنند و اعتقاد ان دارند که اگر شخصی غسل و طواف تمامی اکنہ شریفہ روی زمین کرده باشد تا آنکہ درین کولاب غسل سازد مژمثر ثواب بیت چطور قلعه ایست مشهور از اعمال این صوبه کان جسد در گو گندہ توابع ان و معدن مس در عین پور عملہ مانند ل واقع است و ان قلعه در تصرف رانا بود حضرت جلال الدین محمد اکبر بادشاہ

خود تیسیران متوجه شده بود بمجاریات و مجادلات بسیار فتح نموده چنانچه این دوستان مشهور است در زمان پیشین سردار انجرا را اول گفتند که اکنون از دیر باز رانا گویند و خود را از قوم گهلویت از نژاد نوشیروان عادل گویانند چون نیاگ ایشان در موضع سیودا ننگاه ساخت از نخبیت الحال سیودا مشهور شدند و بر همین تیمارداری ایشان کرده بود در منصورت بر همین نیز گویند و مقرر است که رانا را در وقت جلوس بر سندی ریاست قشق از خون ادم دهند در ساکنه مهر نمک بس گزیده شود نزدیک شهر غدیر است بزرگ چهار کوه طول و یک کرده عرض اب این بغایت شور و درون غدیر بسیاری قطعات زمین بسان شالی مایه است زمین را از کلند کننده نرم کرده از آب ان غدیر بسبب سازند بعد پانزده شانزده روز که زمین اب را جذب میکند تمام قطعه زمین نمک امودی شود ان را از کلند باکنده بر کما رانداخته آب می پاشند خاک از جدای شود نمک صاف بر می آید نیلگون و سرخ و سفیدی شود و چندین لک روپیه را هر سال بفروخت می رود و محصول ان بسرکار بادشاهی بضبط در می آید درین صوبه اکثر بوم ریگستان و اب و دره برای مدار کشت کار بر ریزش ابر است جوارک و باجره و موته فراوان هفتم هشتم حصه غله بدیوان میدهند نقدی رواج کم است و مزروعات ربیع قلیل ریستان نزدیک باعتدال و تابستان بسیار گرم اکثر جا کوه جنوبی و جاها سئ و شوار گزار و ساکن قوم کچوا هم و راهور و دیگر را چوتان و سرکشی انجاعت اکثر از ریگستان است که چند در چند فرسخ اب ندارد و عا کر بادشاهی بسبب بے آبی یک بارگی تواند در اماکن انهار رسید طول این صوبه از امیر تابیگانیر و جیسلمیر صد و شصت و هشت کوه و عرض از نهایت سرکار اجمیر تا باسنواره صد و پنجاه کوه مشرق رویه مستقر بخلافه اکبر آباد و غرب رویه دیپالپور تابع ملتان شمالی قضبات شاهجهان آباد جنوبی گجرات احمد آباد و سرکار اجمیر و چتوڑ و تهنپور و جوده پور و ناگور و سروبی و بیکانیر هفت سرکار مشتمل بر یکصد و بیست و سه محال و پنجاه و پنج کوه و سه لک و شصت هزار دام داخل این صوبه است *

صوبه ارببرکات گجرات

از توابع ولایت گجرات خصوص از تابع سلطان بهادر شاه والی انولایت چنان مبطالع

در آمدہ کہ در زمان پاستان تختگاہ شہر چین و چینین چانپانیر بود چون سلطان احمد بن سلطان محمد بن سلطان مظفر شاہ در سنہ ہشت تصد و دوازده ہجری سریرارائے فرمانروائے گشت برکنار دریائے سا بر متی قلعہ متین و عمارات نوائین و شہری بوسعت طرح انداخت و با حمد اباد موسوم گردانیدہ دار السلطنت مقرر ساخت و چون اودت سی و دو سال و شششاہ فرمان رولے کرد در ایام حکومت خویش بآبادی و معموری ان کوشید از نیجبت شہرے عظیم گردید و بیرون ان سیصد و شصت معمورہ بر منط خاص کہ ہر یک را پورہ گویند اباد گشت و ناگزیر شہر ہا در ہر یکے پیدا ہزار مسجد و خانقاہ و مینار با کتابسائے مشگرت در دست و در پورہ رسول اباد مزار شاہ عالم بخاریست کہ بولایت شہرت داشتند و طوابعین انام از مریدان و معتقدان انجا بست القصد درین مصر سقوت، فانہا بیشتر کہ پر بل و دیوار از خشت و چونہ و برخی از عاقبت بینی سنگین بنیاد پہناور و دیوار کاواک بر سازند و ہنایی راہ میگذازند کہ در وقت ضرور از ان را بہد ر رفتہ نجات خود نمایند و بعضی از باب متول تہ خانہ درست ساختہ تمام عمارت خانہ را از چونہ و گچ آچنان نقیبہ کنند کہ آب باران پاک و صاف در تہ خانہ کہ بسان حوض میازند میرسد و ان را بزبان آن ملک تانکہ گویند و تمام سال ان آب میخورند نقاشان و خاتم بندان و دیگر مہر پیشگان بمرصفت را چنان کار بندند کہ خط خوش نمودار گردد و قلمدان و صندوقہ و جزان بر سازند و زرتاری پارچہ از چیرہ و فوطہ و جامہ دار و نخل و زر بخت و مات بند و خارا گزیدہ با فند و گوناگون تماشش روم و فرنگ و ایران را تقلید نمایند خصوص قطنی نیکو با فند و بدور دستہا بار مغانی برند و شمشیر و جہر و کپوہ و تیر و کمان شایستہ سازند خرید و فروخت جو اہر روز و اہر بسیار شود و نقرہ از ولایت روم و عراق آورند در خوش ہوائے و یافت گزیدہ کالائے بے ہمتاست کہ وہے احمد آباد ^{نور} نقیبہ ایست دل کشا خواہ گاہ اکثر اولیائے خصوص مزار قطب عالم پدر شاہ عالم بخاریست پارچہ باندازہ درست بران افتادہ بعضی چوب و بختے سنگ و نختی اہن لقا و کنند و شدت دستانی برگذارند چہن شہریت پاستانی در سوالہ ایام تختگاہ سلطین انولایت بند و دو قلمہ متین دار و یکے سنگین و دیگر سے خشتی در ان زمین گاہ گزیدہ پیدا سہ با بد چانپانیر گزینہ شہریت بر کہ چہ نیکر وہ بلند چنند و واژہ دار و یک جا قریب شصت گز بریدہ تختہ بند گردانیدہ اند و ہنگام کار بردارند چند گاہ تختگاہ بود و موت از نامور

بنا در است و چند بندر دیگر از توابع او دریائے تمپتی نزد او بگذرد و هفت کردی در ریائے شور
 در شود گونه گونه میوه خاصه انناس فراوان و گلهائے رنگ رنگ و افرو تیل خوشبوئے هر گونه گزین پذیر
 آید قومی زرد شسته کیش از فارس آمده بنگاه ساخته هنگامه آتش پرستی باین خویش گرم دارند
 میان سورت و ندر باکو هستند ابان را بگلانه گویند ولایت مسوره خوش آب و هواست
 انواع میوه خاصه شفتالو و سیب و انگور و انناس و انار و ترنج و انبه خوب شود و هفت قلعه
 نامور دارد از آن جمله سالیر و مولیر مشهور و زمیندار از قوم کچوا اراتهوا است بهر پنج قلعه گزین دارد
 و دریائے نر برد از پایان گذشته دریائے شور پیوند و از بنا و مشهور است و چند بندر دیگر
 با متعلق گوناگون پارچه بافند خصوص اچچه مشهور و بازار گانان با طراف گیتی بر بند سر کار سورت نه ملک
 جدا گانه بود مرزبان کس پنجاه هزار سوار و یک لک پیاده داشت بفرمان روائے احمد اباد نیایش
 بجی کرد و خانخانان اکبر شاهی الملک را بواقعی در ضبط در آورد از بندر گوگه تا بندر از امر صد و بیست
 و پنج کوه طول و از سردهار تا بندر دیو هفتاد و دو کوه عرض دارد هوائے او سازگار و
 میوه و گل بسیار از بسیار و انگور و خور پوزه نیز میشود و این ولایت نه تحت است و هر جا
 الوئی جدا گانه از افزونی درخت زار و در هم بچسبیدگی کوستان طریقہ گردن کشتی دارند چونه گده
 سنگین و ثریست در نهایت متانت و حصانت سلطان محمود والی گجرات بعد بحسابه فراوان
 ان را بزور گرفت و نزدیک ان قلعه دیگر احداث کرد که در ناال قلعه بالائے کوه فراوان چشمه دارد
 و بزرگ معبدیست نیز در نزدیکی ان رود بهادریا دریائے شور پیوند و ماہی چنان نازک شود
 که اگر زمانے در تاب افتاب نهند بگذارد و در ان نواحی شتر و اسب گزیده شود سومنات
 پرستشگاه قدیم و در اکناف شہرتی تمام دارد و سه کردی ان دریائے شور است پنج بندر با متعلق
 و چشمه سرستی از نزد او براید و امکان را از بزرگ ترین اماکن شمارند مشهور است که پیش ازین که
 قریب پنجاه سال میگذرد و پنجاه و شش کردی قوم جادوان در میان دو دریا که سرستی
 و ہرن باشد خدا خندا خندا ویزه در افتاده فرو شدند و در نیم کردی سومنات سبہا لکامکانی
 است بزرگ سری کشن را از دست صیادی تیر بر پار سیدہ و بر کنارہ دریائے سرستی زیر
 درخت پیل انجہانی شدند ان را پیل نیز گویند و بزرگ معبد و اندو قصبہ مول معبدیست
 منسوب بہادیو ہر سال پیش از برسات در روز معین جانوری کہ بزبان ہند سنگہ گویند